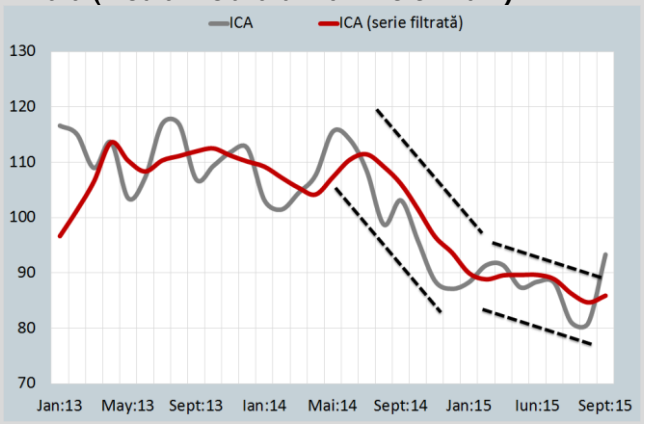
Expert-Grup
Centru Analitic Independent

Realitatea Economica
Analiza lunară a economiei şi politicilor
Editia 54 30 octombrie 2015

Evoluția Indicatorului Compozit Anticipator

Indicele Compozit Anticipator, serie brută și serie filtrată (media mobilă din ultimele 4 luni)

Sursa: BNM, BNS, calcule EG

În pofida creșterii Produsului Intern Brut, considerăm că economia moldovenească continuă să se afle în recesiune. Pentru a unsprezecea lună consecutiv, Indicele Compozit Anticipator, calculat lunar de către Expert-Grup, se află sub nivelul de 100, relevând faptul că economia se contractă. Totuși, remarcăm că descreșterea temperează, iar având în vedere caracterul anticipator al Indicelui monitorizat, ne putem aștepta la o fază de stagnare spre finele anului curent și începutul anului viitor.

Principalele canale prin care se propagă criza economică sunt sectorul bancar, exporturile și remiterile. Sectorul bancar este afectat din cauza crizei de credibilitate în urma fraudelor comise de către 3 bănci deja lichidate (BEM, BS și UB), care este agravată de înăsprirea destul de severă a politicii monetare; totodată, reducerea consumului și criza economică contribuie la acumularea activelor toxice în sistem. Prin urmare, atât băncile au devenit mai precaute în procesul de creditare, cât și cererea pentru credite a scăzut. Astfel, în sept:15, volumul creditelor noi a diminuat cu 37% f-a-p, iar dacă luăm în calcul efectul deprecierii monedei naționale descreșterea este și mai vizibilă: -62% f-a-p scădere a creditelor în lei și o reducere de circa 2 ori a creditelor în valută străină. Exporturile sunt în continuă scădere timp de 15 luni, iar în aug:15 (cele mai recente date disponibile), acestea au diminuat 28% f-a-p, în principal din cauza crizei economice din Rusia și creșterii economice slabe din UE. În aceeași lună, remiterile s-au redus tocmai cu 47% f-a-p, fiind o cădere-record chiar și comparativ cu perioada crizei economice din 2009. Drept rezultat, acesta a avut repercusiuni asupra consumului, activității investiționale și veniturilor bugetare.

Totuși, pe lângă criza economică, criza bugetară și problemele din sectorul bancar, Republica Moldova se confruntă cu o criză mult mai fundamentală: criza profundă de țară. În esență, principalele instituții care asigura funcționarea normală a oricărui stat sunt fisurate. Parlamentul și partidele politice sunt mai mult preocupate de luptele interne și mai puțin de promovarea reformelor; Guvernul este prizonierul luptelor de partid, dar și a aranjamentelor din afara clădirilor guvernamentale și, respectiv, are spațiu de manevră foarte limitat; competențele limitate ale Guvernului sunt agravate de criza bugetară și refluxul de cadre calificate, care împiedică promovarea reformelor; sistemul justiției aparent s-a autoconservat și se opune reformărilor – fapt confirmat indirect de declarațiile șefului delegației UE la Chișinău; iar încrederea societății și a comunității internaționale în instituțiile statului a ajuns la nivele minime istorice. În același timp, sentimentele de protest în rândul populației cresc – fapt relevat de Barometrul Opiniei Publice – la fel cum crește și nivelul inflației și riscul de sărăcie. Perpetuarea acestei crize fundamentale de țară riscă nu doar să submineze vectorul pro-european al Moldovei, ci să ducă la falimentarea întregului sistem democratic de guvernare.

Realitatea Economică este o publicaţie economică lunară ce identifică cele mai importante evoluţii economice şi politice. Cititorii săi sunt decidenţii de politici, directorii executivi ai companiilor locale, străine şi ai băncilor comerciale, reprezentanţii instituţiilor internaţionale, ambasadelor și partidelor politice, jurnaliştii economici.

Acronimele şi abrevierile utilizate:
f-a-p – faţă de anul precedent; f-t-p – faţă de trimestrul precedent; f-l-p – față de luna precedentă; f-s-a – față de sfârșitul anului precedent; s-p – sfârșit de perioadă; Q4:07 – trimestrul patru 2007; Ian:09 – ianuarie 2009; BNS – Biroul Naţional de Statistică; ANOFM – Agenţia Naţională de Ocupare a Forţei de Muncă; BNM – Banca Naţională a Moldovei; MDL – leul moldovenesc; ISD- investiții străine directe; p.p. - puncte procentuale.

Expert-Grup este un centru analitic independent din Moldova, a cărui misiune este de a oferi mediul propice manifestării gândirii libere şi netriviale, fapt ce va permite instituţiei să fie un lider în furnizarea unor analize economice obiective şi să promoveze în mod eficient idei şi soluţii inovatoare pentru problemele economice cu care se confruntă Moldova în procesul transformării economice, dezvoltării societale şi integrării europene.

Date de contact:

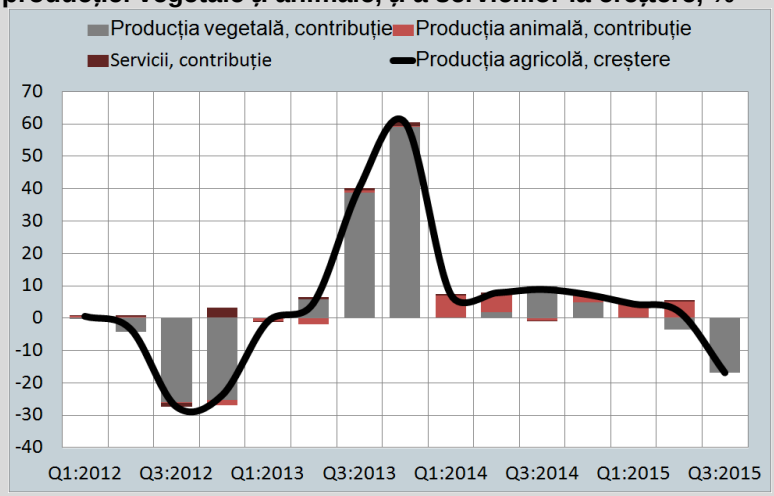
Republica Moldova, mun. Chișinău
str. Pușkin, 45 B, et. 4, MD-2005
Telefon: +373 22 929 994
Email: info@expert-grup.org

Indicele Compozit Anticipator (ICA)

ICA este format prin agregarea a șase indicatori macroeconomici: exporturi, transferuri în favoarea persoanelor fizice, credite noi, ponderea reducerilor pentru pierderi la credite, banii în circulație (M0) și marja bancară. Indicatorii au fost selectați în funcție de relevanță față de tendințele economice. Mai multe detalii privind metodologia de calcul pot fi găsite pe pagina Expert-Grup.

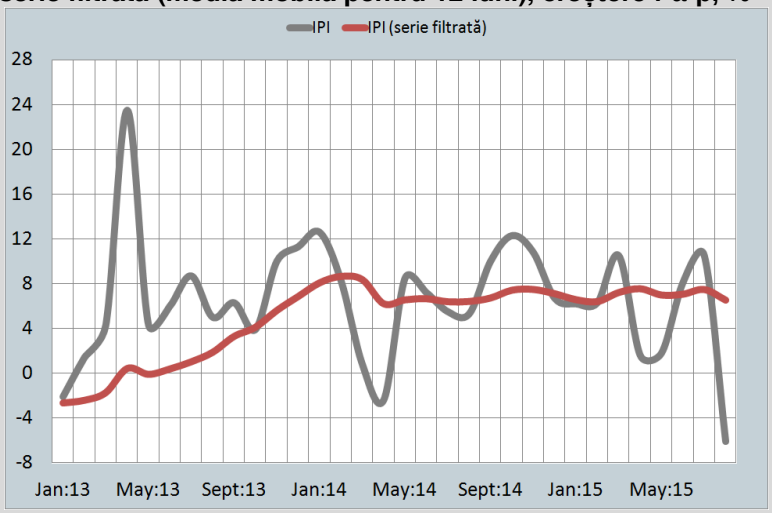
© Expert-Grup

Figura 1. Producția agricolă, creștere f-a-p, % și contribuția producției vegetale și animale, și a serviciilor la creștere, %

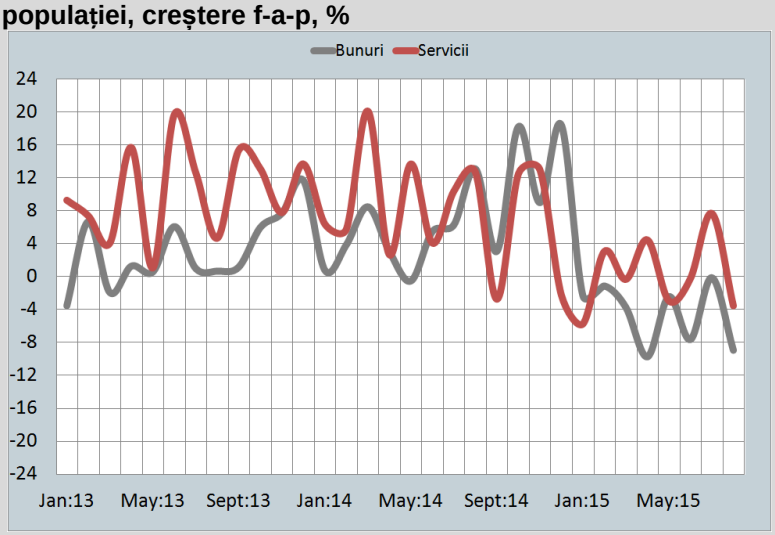
Sursa: BNS, calculele EG

Figura 2. Indicele Producției Industriale (IPI), serie brută și serie filtrată (media mobilă pentru 12 luni), creștere f-a-p, %

Sursa: BNS. calculele EG

Figura 3. Comerțul cu bunuri (amănuntul) și servicii prestate populației, creștere f-a-p, %

Sursa: BNS

AGRICULTURA

Din cauza condițiilor climaterice nefavorabile producția agricolă s-a contractat. În Q1:Q3'15 agricultura a înregistrat o scădere de 11,8% f-a-p. În Q3:15 producția agricolă s-a diminuat cu **22,2%** f-a-p, o descreștere ce este mai mare față de scăderea cu **16,1%** f-a-p atestată în Q2:15. Producția vegetală a contribuit cu **-16,8%** la evoluția agriculturii. În același timp, producția animală și serviciile au stagnat și au avut o contribuție nulă la dinamica sectorului.

INDUSTRIA

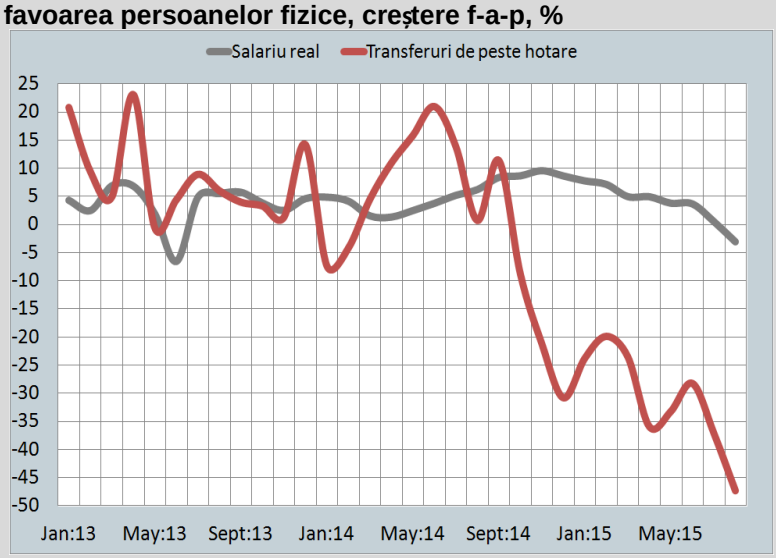
În aug:15 industria a descrescut cu 6,1% f-a-p. Nu este exclus, că scăderea reprezintă, doar, debutul unei evoluții negative ce va marca evoluția ulterioară a sectorului. În ian-aug'15 industria a avansat cu **5%** f-a-p. În ian-aug'15 la creștere cel mai tare au contribuit producerea echipamentelor electrice (**+2,1%**) și sectorul electro-energetic (**+0,7%**), iar distribuirea apei și activitățile de salubrizare au avut cea mai mare contribuție negativă la evoluția sectorului (**-0,6%**).

COMERȚ INTERN CU BUNURI ȘI SERVICII

Evoluția comerțul intern se caracterizează printr-o dinamică descendentă. De la începutul anului comerțul cu amănuntul este în scădere, iar serviciile prestate populației evoluează sinuos. Comerțul cu amănuntul a descrescut cu **8,9%** f-a-p în aug:15, după ce în iul:15, s-a atestat o scădere infimă, doar, cu **0,1%** f-a-p. Volumul serviciilor prestate populației s-a redus cu **3,5%** f-a-p în aug:15, după ce în apr:15 s-a atestat o creștere cu **7%** f-a-p.

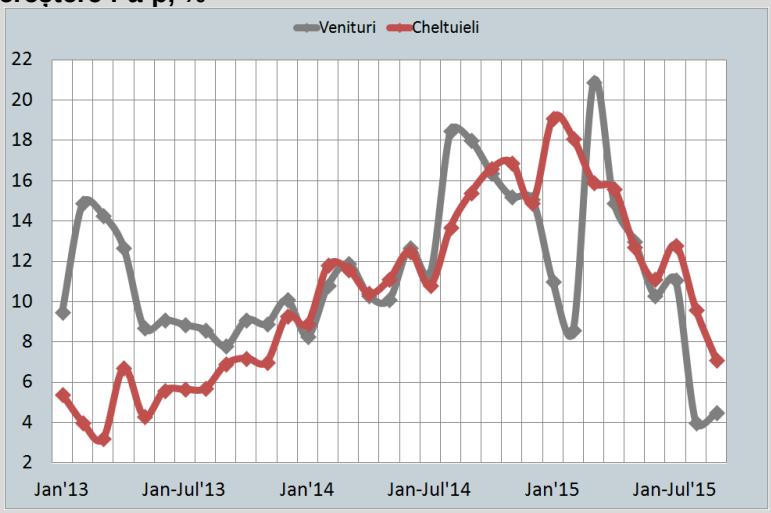
© Expert-Grup

Figura 4. Salariul real, transferurile de peste hotare în favoarea persoanelor fizice, creștere f-a-p, %

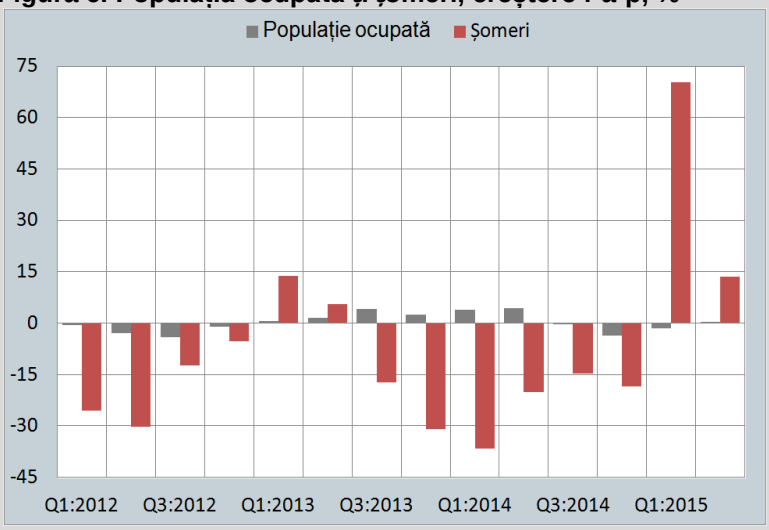
Sursa: BNS, BNM, calculele EG

Figura 5. Veniturile și cheltuielile Bugetului Public Național, creștere f-a-p, %

Sursa: Ministerul Finanțelor

Figura 6. Populația ocupată și șomeri, creștere f-a-p, %

Sursa: BNS, calculele EG

VENITURILE ȘI CHELTUIELILE POPULAȚIEI

Descreșterea veniturilor se accentuează. Scăderea salariului real și a transferurilor de peste hotare a atins nivele maxime. În aug:15 salariul real a scăzut cu **3%** f-a-p, după ce în iul:15 s-a înregistrat, practic, o stagnare, iar creșterea a constituit doar **0,5%** f-a-p. Transferurile de peste hotare în favoarea persoanelor fizice au descrescut cu **47,3%** f-a-p în aug:15, diminuare ce a succedat scăderea cu **37,1%** f-a-p, atestată în iul:15.

FINANȚE PUBLICE

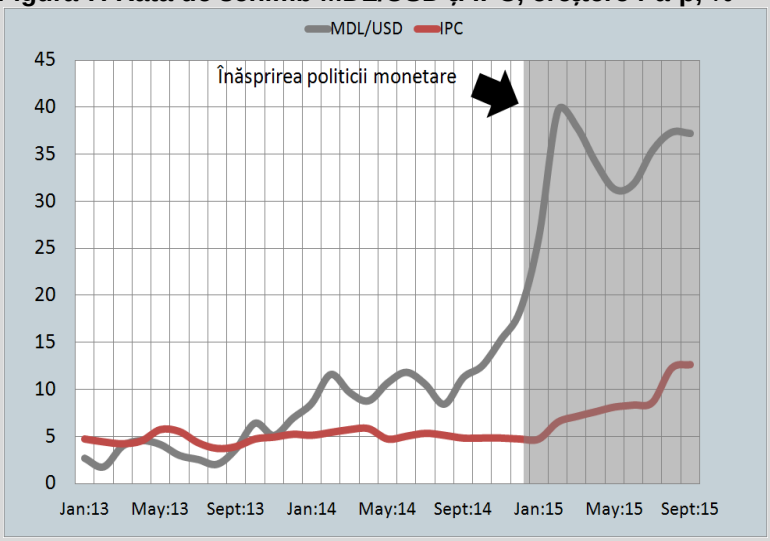
Tendința de temperare a ritmurilor cumulative de creștere a încasărilor se accentuează. Totodată majorarea cheltuielilor publice depășește sporirea veniturilor bugetare. În ian-sep'15 veniturile bugetare totale s-au majorat cu **4,5%** f-a-p, o creștere care este apropiată de majorarea cu **4%** f-a-p înregistrată în ian-aug'15. În ian-sep'15 creșterea cheltuielilor bugetare a constituit **7,1%** f-a-p și a fost inferioară avansării cu **9,6%** f-a-p atestată în ian-aug'15.

PIAȚA MUNCII

Evoluția pieții muncii este caracterizată prin tendințe nefaste. După trei trimestre de scădere creșterea populației ocupate a fost infimă. De asemenea, numărul șomerilor s-a majorat, deși creșterea a temperat. În Q2:15 numărul persoanelor ocupate a sporit, doar, cu **0,3%** f-a-p, după ce în Q1:15 s-a înregistrat o scădere cu **1,6%** f-a-p. în Q1:15 numărul șomerilor a crescut cu **70,3%** f-a-p, iar în Q2:15 ascensiunea s-a temperat și a reprezentat **13,6%** f-a-p.

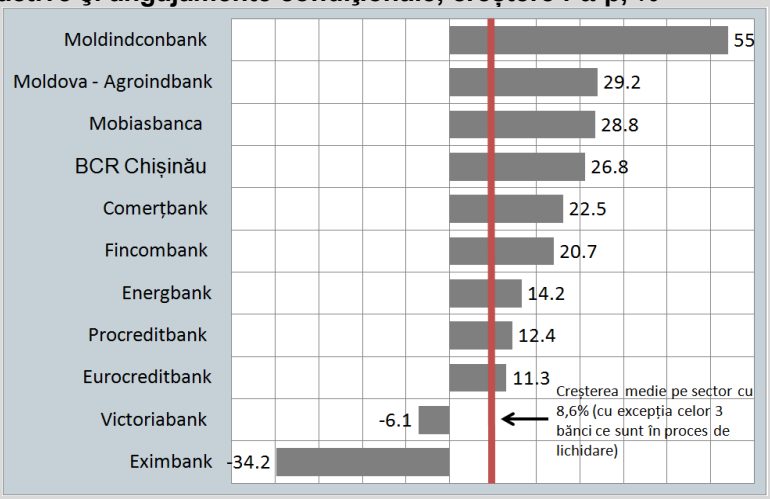
© Expert-Grup

Figura 7. Rata de schimb MDL/USD și IPC, creștere f-a-p, %

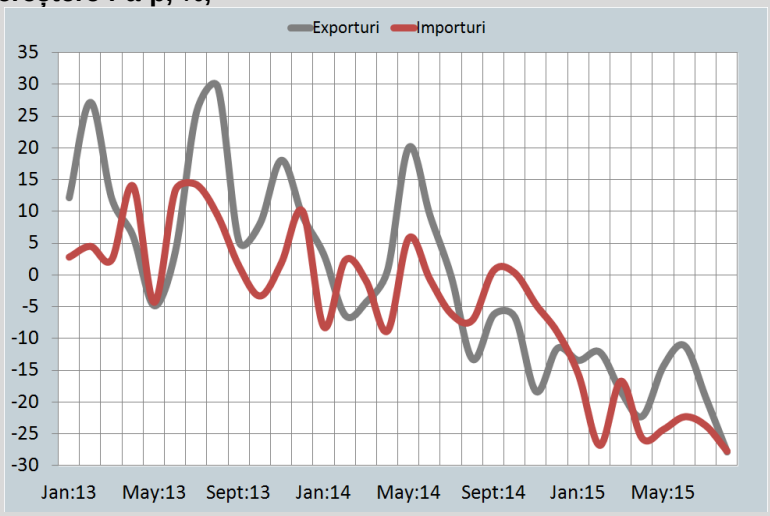
Sursa: BNM, BNS, calculele EG

Figura 8. Suma a reducerilor calculate pentru pierderi la active şi angajamente condiţionale, creștere f-a-p, %

Sursa: BNM

Figura 9. Comerțul extern de bunuri al Republicii Moldova, creștere f-a-p, %,

Sursa: BNS

PREȚURI ȘI POLITICĂ MONETARĂ

După o ușoară temperare a presiunilor asupra MDL, moneda națională a cunoscut un nou val de depreciere, iar nivelul inflației a atins valori maxime. În aug:15 rata MDL/USD s-a majorat cu **37,3%** f-a-p, iar în iun:15 s-a atestat o creștere cu **37,2%** f-a-p. Majorarea IPC cu **12,2%** în aug:15 a fost urmată de o sporire cu **12,6%** f-a-p în sep:15. Creșterea prețurilor din sep:15 a fost cea mai înaltă din ultimele 28 de luni.

SISTEM BANCAR

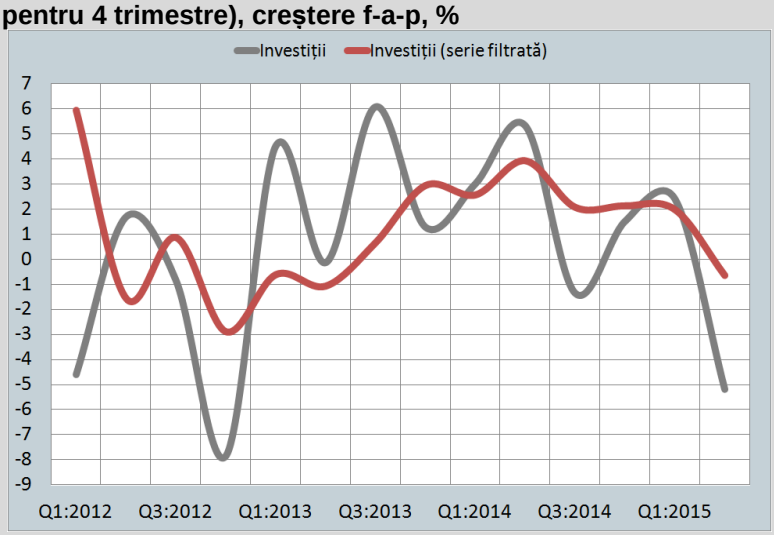
Chiar și cu excepția celor trei bănci ce sunt în proces de lichidare, multe instituții financiară acumulează rapid active toxice. În aug:15 în sectorul bancar, fără cele 3 bănci ce sunt în proces de lichidare, suma reducerilor calculate pentru pierderi la active şi angajamente condiţionale a crescut cu **8,6%** f-a-p. Iar, la cele 3 bănci, ce se lichidează, suma reducerilor calculate pentru pierderi la active şi angajamente condiţionale a sporit cu **1595,6%** f-a-p.

COMERȚ EXTERIOR

Evoluția descendentă a comerțului extern cu bunuri se accentuează. În aug:15 s-au înregistrat cele mai mari scăderi din ultimele 28 de luni: exportul s-a redus cu 27,7% f-a-p, iar importul s-a diminuat cu 27,8% f-a-p. În ian-aug'15 exportul de bunuri s-a diminuat cu **17,2%** f-a-p. Scăderea exportului este atestată către toate destinațiile: UE cu **1,8%** f-a-p, CSI cu **35,6%** f-a-p și alte țări cu **30,7%** f-a-p. În aceeași perioadă, importul de bunuri s-a comprimat cu **23%** f-a-p.

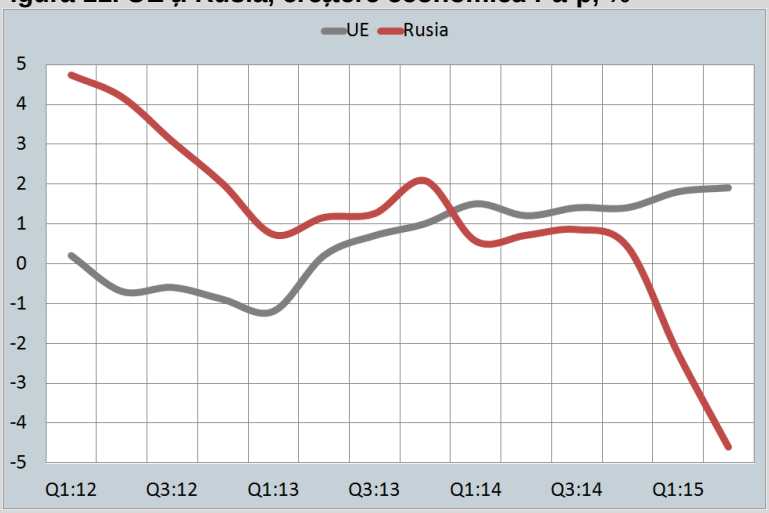
© Expert-Grup

Figura 10. Investiții, serie brută și serie filtrată (media mobilă pentru 4 trimestre), creștere f-a-p, %

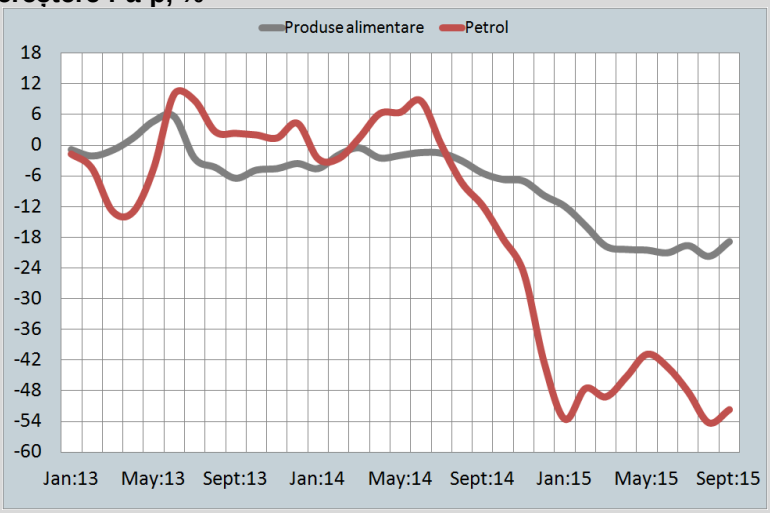
Sursa: BNS. calculele EG

Figura 11. UE și Rusia, creștere economică f-a-p, %

Sursa:EUROSTAT, Serviciul Federal al Statisticii de Stat din Rusia

Figura 12. Prețul mondial la produsele alimentare și la petrol, creștere f-a-p, %

Sursa: FAOUN, FMI

ACTIVITATEA INVESTIȚIONALĂ

Se pare că în 2015 dinamica investițională va fi marcată de o tendință descendentă, după ce în Q2:15 a fost consemnată o scădere cu 5,2% f-a-p. În Q1-Q'15 formarea de capital s-au redus cu **2,5%** f-a-p. Investițiile finanțate din surse bugetare au scăzut cu **3,2%** f-a-p, iar cele realizate din sursele proprii ale companiilor și populației s-a redus cu **4,2%** f-a-p. Totuși, formarea de capital finanțată din sursele investitorilor străini a sporit cu **51,6%** f-a-p.

PRINCIPALII PARTENERI COMERCIALI

Un risc extern major pentru economia Moldovei este reprezentat de recesiunea în care a intrat Federația Rusă. Totodată, creșterea economică în UE rămâne foarte slabă. În Q1:15 și Q2:15 în Federația Rusă economia s-a contractat cu **2,2%** f-a-p și, respectiv cu **4,6%** f-a-p. În UE creșterea economică din Q1:15 a constituit **1,8%** f-a-p, iar în Q2:15 majorarea PIB-ului s-a cifrat la nivelul de **1,9%** f-a-p.

PIEȚELE GLOBALE

După o fază de temperare a tendinței de descreștere a prețului la petrol, ieftinirea combustibilului s-a accelerat din nou. Prețurile internaționale la produse alimentare continuă să scadă. În aug:15 și sep:15 prețul la petrol a scăzut cu **54,3%** f-a-p și cu **51,7%** f-a-p, după ce în iul:15 descreșterea a reprezentat **48,3%** f-a-p. Pe piața mondială a produselor alimentare, scăderea prețurilor cu **21,8%** f-a-p în aug:15 a fost succedată de o reducere cu **18,9%** f-a-p în sep:15.

© Expert-Grup

Evoluții-cheie de politici în februarie 2015

Evoluția politicii	Comentariu EXPERT-GRUP
21 septembrie. În cadrul unei conferinţe de presă Guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei, împreună cu vice-guvernatorul, şi-au anunțat demisia. Totuşi, conform legii, actuala conducere a BNM va asigura interimatul funcţiei încă trei luni. Totodată, la propunerea Președintelui Parlamentului a fost creată o comisie special care se va ocupa de selectarea candidaților pentru funcția de Guvernator al BNM.	Demisia conducerii BNM pe fondul scandalului legat de „dispariția miliardului" din sectorul bancar și falimentare a 3 bănci importante pare să fie un rezultat logic, având în vedere că situația creată este rezultatul eșecului de reglementare bancară. Totuși, trezesc îngrijorări adevăratele motive ale demisiei. Or, acestea pot fi legate de presiunile politice asupra BNM și, respectiv, independența scăzută a instituției, fapt ce nu a permis acesteia să intervină eficient în contracararea fraudelor bancare.
16 octombrie. Comitetul Executiv al Băncii Naționale a Moldovei a decis să retragă licenţele Băncii de Economii, Băncii Sociale şi Unibank şi să iniţieze procesul de lichidare silită a acestora.	Prin retragerea licenței celor trei bănci se termină un nou episod în „epopeea miliardului" . După tranzacțiile dubioase din 2014 situația celor 3 bănci a devenit critică, iar dintre diferitele opțiuni existente pentru soluționarea acestei situații, lichidarea instituțiilor financiare era rezolvarea cea mai rapidă și ieftină. Totuși, după retragerea licenței va fi nevoie de soluționat două probleme importante. Este nevoie de identificat și de tras la răspundere organizatorii și beneficiarii finali ai tranzacțiilor. Dacă luăm în considerație ineficiența justiției din Republica Moldova, nu este exclus că organizatorii operațiunilor să nu fie sancționați, ori penalizarea va fi nesemnificativă. O altă chestiune se referă la recuperarea activelor delapidate. Totuși experiența lichidării băncilor din Republica Moldova arată că procesul de recuperare a activelor este dificil și îndelungat în timp și, cel mai probabil, în cazul celor trei bănci va fi o evoluție similară.
19 octombrie. Proiectul de lege pentru ratificarea „Acordului privind asistenţa financiară rambursabilă între România şi Republica Moldova", semnat la Chişinău, la 7 octombrie 2015, a fost adoptat de Senat, în calitate de Cameră decizională, Potrivit Acordului, România acordă Republicii Moldova o asistenţă financiară rambursabilă în sumă de 150 milioane de euro.	Sunt diferite opinii privind acordarea finanțării Republicii Moldova de către România. În cercurile guvernamentale române argumentul de bază în favoarea oferirii mijloacelor financiare s-a referit la necesitatea asigurării suportului pentru promovarea integrării europene în contextul existenței unor riscuri reale de reorientare a Republicii Moldova de pe acest drum. În Republica Moldova există păreri că prin oferirea acestui împrumut România își șifonează imaginea deoarece susține o guvernare compromisă, care este implicată în scandaluri de corupție și care, de fapt, a discreditat integrarea europeană. De altfel, prin acest împrumut România oferă o anumită doză de legitimitate unei guvernări care și-a pierdut credibilitatea atât față de populație, cât și față de instituțiile internaționale (mai multe organizații internaționale au decis să blocheze finanțarea țării, din cauza corupției și promovării lente a reformelor). Totodată este evident, că acest împrumut este important pentru economia Moldovei. În condițiile contractării bugetare, împrumutul din partea României va permite ameliorarea balanței finanțelor publice și va tempera tendințele de comprimare a economiei. Totuși, efectele motivaționale ale acestuia pentru guvernare în ceea ce ține de accelerarea procesului de reforme nu este clar.

Anexe statistice

Tabelul 1. Principalii indicatori lunari

Indicatorul	*Sep:14*	*Oct:14*	*Noi:14*	*Dec:14*	*Ian:15*	*Feb:15*	*Mar:15*	*Apr:15*	*Mai:15*	*Iun:15*	*Iul:15*	*Aug:15*	*Sep:15*
Producția industrială, creștere f-a-p, %	10	12,3	10,8	6,7	6,2	6,3	10,5	1,6	1,8	8,1	10,5	-6,1	n.a.
Comerțul cu amănuntul, creștere f-a-p, %	3,1	18,2	9	18,4	-2,3	-1,1	-3,7	-9,7	-2,4	-7,6	-0,1	-8,9	n.a.
Servicii prestate populației, creștere f-a-p, %	-2,7	12,5	13	-2,2	-5,7	3,1	-0,3	4,5	-2,9	-0,2	7,7	-3,5	n.a.
Exportul de bunuri, creștere f-a-p, %	-6,2	-6,6	-18,3	-11,5	-13,4	-12,1	-18,3	-22,2	-14,3	-11,1	-19,3	-27,8	n.a.
Importul de bunuri, creștere f-a-p, %	0,7	0,3	-4,7	-9	-15,7	-26,8	-16,7	-25,7	-24,3	-22,3	-23,7	-27,7	n.a.
Active oficiale de rezervă, milioane USD	2653,1	2650,1	2366,8	2156,6	1958	1799,1	1752,3	1760,6	1746,9	1787,8	1749,4	1806	1769,4
Transportul de mărfuri, creștere f-a-p, %	18,5	4,8	-3,1	-7,2	0,3	19,8	-10,3	-9,6	3,6	-23,6	-15	-20,9	-40,5
Salariul real, creștere f-a-p, %	8,3	8,6	9,5	8,6	7,7	7,1	4,9	4,9	3,8	3,7	0,5	-3	n.a.
Venituri bugetare, creștere f-a-p, %*	18	16,4	15,2	15,1	11	8,6	20,9	14,9	13	10,3	11,1	4	4,5
IPC, creștere f-a-p, %	4,8	4,8	4,8	4,7	4,7	6,5	7,1	7,6	8,1	8,3	8,6	12,2	12,6
IPPI, creștere f-a-p, %	5,3	4,3	4,3	4	4,6	6,2	6,2	5,4	4,5	3,4	3,8	7,4	7,2
Rata nominală de schimb MDL/USD (s-p)	14,57	14,76	14,97	15,62	17,95	18,78	18,38	18,08	18,06	18,7	18,76	19,11	20,11
Bani transferaţi de peste hotare, creștere f-a-p, %	11,4	-8,8	-21,2	-30,8	-23,7	-19,9	-23,5	-35,9	-33,2	-28,2	-37,1	-47,3	n.a.
Agregatul monetar M2, creștere f-a-p, %	8,6	5,1	1,3	-4,2	-6,2	-11,7	-12,3	-11,2	-11,4	-11,3	-12	-10,7	-11,9
Rata de bază a BNM, %	3,5	3,5	3,5	3,5/4,5/6,5	6,5/8,5	8,5/13,5	13,5	13,5	13,5/14,5	14,5/15,5	15,5/17,5	17,5	17,5/19,5
Rata dobânzii pentru depozite bancare, %	5,81	5,49	5,67	6,47	6,92	8,88	11,61	11,76	11,58	11,34	11,93	13,25	13,80
Rata dobânzii pentru credite bancare, %	10,97	10,8	9,81	10,95	11,60	11,94	13,49	13,66	13,85	13,91	14,37	14,54	15,44
Ponderea creditelor neperformante în total credite, %	12,3	12,5	13,3	11,7	12	12,4	12,9	14	14,7	14,4	16,43	15,88	16,68

Sursa: BNS, BNM, estimările EG

Tabelul 2. Principalii indicatori trimestriali

Indicatorul	*Q2:13*	*Q3:13*	*Q4:13*	*Q1:14*	*Q2:14*	*Q3:14*	*Q4:14*	*Q1:15*	*Q2:15*	*Q3:15*
Rata reală de creştere a PIB-lui, f-a-p*, %	6,1	12,9	8,9	3,6	3,9	4,7	4,6	4,8	2,5	n.a.
Producţia agricolă, creştere f-a-p, %*	2,8	30,2	39,1	7,4	7,7	8,6	8,2	4,4	2,8	-11,8
Lucrări de construcţie, creştere f-a-p, %*	3,8	0,0	1,6	-0,3	4,6	5,2	4,4	0	-3,7	n.a.
Investiţii în active materiale pe termen lung, creştere f-a-p, %*	1,5	3,3	2,3	3	4,5	2,1	1,8	2,4	-2,5	n.a.
Influx net de ISD, creştere f-a-p, %	35,5	31,0	-16,9	-54,5	-12,1	27,3	-27,0	150,4	46,3	n.a.
Rata şomajului, %	4,7	3,9	4,1	5,1	3,6	3,3	3,5	8,5	4,1	n.a.
Rata de ocupare a forţei de muncă, %	41,1	42,7	38,7	35,8	42,8	42,7	37,2	35,3	43	n.a.

*Notă: * - cumulativ; (e) - estimat;*
Sursa: BNS, BNM, estimările EG

© Expert-Grup